

גליון תקלה • ערש"ק פרשת מטות מסעי

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

החידוש הגדול שבמספר האדם והמלקוח

ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ

נחיצות הלימודים בשיבות הק'

מלחמת מדין הרוחנית

אור
החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

מלחמת מדין הרוחנית

לעשות כל התלוי בו לבטל
הענין ד"ריב ומדין"

מקיים הוא בכך את שליחותו של הקב"ה, "לתת נקמת ה' במדין".

מובטח לו שישבו מהמלחמה בשלימות

ועוד ענין בזה - הנלמד מכך שבמלחמת מדין בפעם הראשונה "לא נפקד ממנו איש" (פרשתנו שם, מט):

בכל המלחמות שניהלו בני ישראל - נחלו אמנם נצחון, אבל ביחד עם זה, במדה מסויימת הי' גם ענין של היזק - באופן זמני על כל פנים, לאחד או שנים או יותר מבני ישראל.

אבל במלחמת מדין התרחש דבר בלתי רגיל כלל - "לא נפקד ממנו איש": כל בני ישראל - עד אחד - חזרו ממלחמה זו בשלימותם, ללא כל חסרון אצל אף אחד! שכן, היתה זו מלחמה מיוחדת - "לתת נקמת ה' במדין", מלחמה שבראשה הלך "פינחס בן אלעזר הכהן" (שם, ו), שכבר התחיל בענין זה מקודם לכן (פרש"י עה"פ), והראה את הדרך כיצד צריך יהודי למסור את נפשו לטובתם של ישראל.

ומזה מובן, שכאשר יהודי הולך לעסוק במלחמת מדין ברוחניות, היינו, לבטל כל ענין של ריב ומדין בין בני ישראל, ולפעול הוספה באהבת ואחדות ישראל - יש לו נתינת כח מיוחדת למלא שליחות זו במילואה, מתוך שמחה וטוב לבב, ומובטח לו שישבו מעבודה זו במצב של שלימות - "לא נפקד ממנו איש" - שלם בגופו ובנשמתו, ואפילו בממונו.

(תורת מנחם - התועודיות תשר"מ ח"ד ע' 2237 ואילך)

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'אקראת שבת' (גליון תתקלה) היו"ל לפרשת מטות-מסעי, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקצ"ה נבג"מ זי"ע.

במדור "מקרא אני דורש" מתואר כיצד הקב"ה סיבב משך שנים רבות את כל המשא ומתן ומסחר הבהמות של אנשי מדין, באופן שבשעת חלוקת השלל יהיו כל סוגי הבהמות במספר מדויק שיתאים להפרשת המכס כציווי ה'.

במדור "יינה של תורה" יבואר כיצד יש לו לאדם לצאת בכל יום מ"מצרים" שהי' שרוי בה אתמול, וכיצד עליו לצאת שוב ושוב מ"מצרים" גם במהלך היום ואפילו בשלבי התפילה מ"מודה אני" עד תפילת שמונה עשרה.

במדור "חידושי סוגיות" יבאר דג' המצוות, מינוי מלך, הכרתת עמלק ובנין המקדש הם לא רק ג' חייבים בפני עצמם, שצריכים לקיימם זה אחר זה, אלא דכל אחד מהם משלים והוא פרט בשאר המצוות, ושלכן הביא הרמב"ם בספרו פרטי וזמן כל המשכנות והמקדשות, שבא בזה לבאר ולהדגיש שלפי ערך המנוחה והמלך שהי' אז - כך גם הי' הבנין של המשכן והמקדש בימים ההם.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להסיק, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושיגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש ב
והמורים אחד וששים אלף - למאי נפקא מינה?

מדוע מפרט הכתוב מספר האדם והבהמה שבשבי ומלקוח? / מדוע מפרט הכתוב את מספר "המחצה", הרי חשבון זה יכול כל אחד לעשות לבד? / מה עשו ישראל עם השארית שלא נתחלקה למספר "חמש מאות"? / ביאור החידוש הגדול שבמספר האדם והמלקוח, שנתחלקו למספר חמש מאות בדיוק

(ע"פ לקושי שיחת חר"ג עמ' 110 ואילך)

פנינים ה
מה העורר לעיון פעור? (ע"פ לקושי שיחת חר"ג עמ' 357 ואילך)

סימן להם שעתיו של אהרן (ע"פ לקושי שיחת חב"ג עמ' 229 ואילך)

יינה של תורה..... ו
יציאת מצרים בכל יום ויום

כיצד כל מ"ב המסעות הם יציאה ממצרים? / מהי עבודת חגירת האבנט לפני התפילה? / מה רע להישאר בדרגה הרוחנית של אתמול? / וכיצד ניתן לעודד יהודי ששקוע בענייני רע? סוד מסעות בני ישראל ומסעות האדם בימי חייו

ע"פ לקושי שיחת חב"ג עמ' 224 ואילך

פנינים ט
בין בני נד ובני ראובן למרגלים (ע"פ לקושי שיחת חר"ג עמ' 186 ואילך)

להתחזק במצות בזמן של "ערכות מואב" (ע"פ ספר השמות תשי"ג ח"ב עמ' 592 ואילך)

חידושי סוגיות י
ג' מצוות נצטוו ישראל בבנייתן לארץ

יפלא בטעם שבחר הרמב"ם הכתובים שהביא על חיוב מצוות בנין ביהמ"ק / יבאר ע"פ יסוד חדש דקיום מצוות מינוי מלך ומלחמת עמלק ומינוי מלך מלבד חיובם בפ"ע ישנם גם בתור פרט ו"דין" בשלימות גוף מצות בנין הבית

(ע"פ ד"לכת ברכיה' לרימב"ם עם חידושים וביאורים' סי' כ - לקושי שיחת חב"ג עמ' 298 ואילך)

תורת חיים יג
נחיצות הלימודים בשיבות ה'

דרכי החסידות..... יד
ספר הסיפורים של הר"א

שיחות קודש טז
מלחמת מדין הרוחנית

צוות העריכה וההגה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000 #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

ט' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

וחמורים אחד וששים אלף — למאי נפקא מינה?

מדוע מפרט הכתוב מספר האדם והבהמה שבשבי ומלקוח? / מדוע מפרט הכתוב את מספר "המחצה", הרי חשבון זה יכול כל אחד לעשות לבד? / מה עשו ישראל עם השארית שלא נתחלקה למספר "חמש מאות"? / ביאור החידוש הגדול שבמספר האדם והמלקוח, שנתחלקו למספר חמש מאות בדיוק

בפרשתנו מסופר על השבי והמלקוח שהביאו בני ישראל לאחר נצחונם את מדין, שהקב"ה צוה לחצות את המלקוח, אדם ובהמה, "בין תופשי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה" – "חציו לא"ו וחציו לא"ו" (לא, כו).

לאחר מכן, צוה הקב"ה על המכס שצריך להרים לה: מתוך החלק של "אנשי המלחמה היוצאים לצבא" יש להרים "אחד נפש מחמש המאות"; ומתוך החלק של "מחצית בני ישראל" יש להרים "אחד אחוז מן החמשים" (לא, כח-ל).

ומסיים הכתוב (לא, לא): "ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה ה' את משה".

עד כאן הוא בסגנון הרגיל של סיפורי התורה; אולם כאן באה אריכות גדולה, בסגנון בלתי רגיל כלל וכלל. – בתחילה מפרט הכתוב כמה היה המלקוח כולו (לא, לב-לה):

"ויהי המלקוח יתר הבז אשר בזו עם הצבא, צאן שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים ובקר שנים ושבעים אלף. וחמורים אחד וששים אלף. ונפש אדם מן הנשים .. כל נפש שנים ושלושים אלף".

ודבר זה כשלעצמו אינו מובן: למה מאריך הכתוב לפרט כל מספרים אלו? למאי נפק"מ לדעת מספר המלקוח בכלל, ושל כל מין ומין בפרט?

אולם גם אם נפרש שיש איזה צורך להודיע לנו את כל פרטי המאורע, שלא היינו יודעים בלאו הכי – הרי הכתוב ממשיך ומפרט פרטים שלכאורה מובנים מעצמם ואין בהם כל חידוש (לא, לו-מ):

"ותהי המחצה חלק היוצאים בצבא, מספר הצאן שלש מאות אלף ושלושים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות. ויהי המכס לה' מן הצאן, שש מאות חמש ושבעים. והבקר ששה ושלושים אלף, ומכסם לה' שנים ושבעים. וחמורים שלשים אלף וחמש מאות, ומכסם לה' אחד וששים. ונפש אדם ששה עשר אלף, ומכסם לה' שנים ושלושים נפש".

לקראת שבת

מהסיפור, עד שמגיעים לאמת שאין אלה ראשי פרקים כי אם מועט המחזיק את המרובה, ובמועט זה גלומה הנשמה של הסיפור, ורק אז מרגישים את היתרון העצמי שיש באותיות הכתיבה לגבי אותיות הדיבור.

החסיד ר' מאיר צבי המשרת בקודש

...[בין הסיפורים בספר, יש גם סיפורים מהחסיד] ר' מאיר צבי משרת, שהי' בנו של ר' זלמן משרתו של רבנו הזקן, ונתקבל כמשרת אצל הרבי האמצעי עוד בחיי רבנו הזקן, וכל הזמן הי' אצל הרבי האמצעי, ליווה אותו בכל נסיעותיו, וכשנסתלק הרבי האמצעי בניעזין, נשאר ר' צבי משרת בניעזין.

לר' מאיר צבי היתה משפחה בליובאוויטש, אלא שאחרי הסתלקות הרבי האמצעי הודיע ר' מאיר צבי לבני ביתו שהוא נשאר בניעזין ליד הרבי ושעליהם לדאוג מעתה בעצמם לפרנסתם, שכן הוא לא יכול לעשות שום דבר. ומאז עברו כבר יותר מארבעים ושש שנים (בשעת כתיבת הסיפורים בשנת תרל"ד) שר' מאיר צבי נמצא בקביעות בבית המדרש שבאוהל הרבי האמצעי, יום ולילה.

את התנהגותו של ר' מאיר צבי משרת רושם הדוד רז"א בפרטים שונים, המתארים תמונה ברורה ממהותו של ר' מאיר צבי ומהתמסרותו המיוחדת לרבי האמצעי, שלגבי ר' מאיר צבי הנה אחרי ההסתלקות הוא כמו בעת חיים חיותו של הרבי בעלמא דין.

בטוב טעם מיוחד כותב הדוד רז"א אודות הפשטותו של ר' מאיר צבי מעניני עולם, ומציין במיוחד את השינוי הגדול שחל באדם זה.

כפי הידוע לא ראה הרבי האמצעי מימיו צורת מטבע. כל ההכנסות היו על ידי ממונה, שניהל גם את הוצאות הבית ומשפחת הרבי. כמעט במשך כל שנות נשיאות הרבי האמצעי, היה ר' מאיר צבי המכניס והמוציא, ובהקשר לעבודתו זו עמד ר' מאיר צבי בקשר עם כל מרכזי החסידים, וידע את המצב הכללי ומצב החסידים בכל מקום.

עם הסתלקות הרבי האמצעי, נסתלק אצל ר' מאיר צבי צורת החיים הגשמיים והתחיל לחיות חיים רוחניים, חיים של מתבודד, שאינו זקוק ואינו רוצה באף אחד, אין לו ענין בשום דבר, רק זאת כששואלים אותו אודות הרבי, הוא עונה בחיות ובפנים צהובות.

(תרגום מלקוטי דיבורים ח"ב עמ' 466 ואילך – לקוטי דיבורים [המתורגם] ח"א-ב ע' 316 ואילך)

ספר הסיפורים של הרז"א

שמינית סיפור מבעל כשרון וחוש בדיבור מסוגו של הדוד רז"א, שברור מילולו, וכל מלה מאירה וכל משפט הוא כחלק חי מציור נפלא

ביקורי בויטבסק [בשנת תרנ"ו, אצל דודו (אחיו הבכור של כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע) הרז"א נ"ע] הסב לי קורת רוח מרובה... הדוד רז"א העניק לי מתנה גדולה, כל יום נתן לי לקרוא ספר סיפורים שרשם ממה ששמע מהדוד ר' נחום בניעזין (בנו של האדמו"ר האמצעי).

הספר ה' רשום על נייר מכתבים רגיל, אותיות קטנות, בכל עמוד שלשים עד שלשים וחמש שורות, ובכל שורה מ"ד עד ט"ז מלים, וכלל מאה ושמונים דפים, מהם רשומים מאה ששים ושבעה דפים, ביניהם שלשים ושלשה חצאי עמודים. העמודים הרשומים (בהפסקות קטנות בין סיפור לסיפור) הם בערך שלש מאות עמודים, מאה וחמשים דפים.

הספר נרשם בניעזין (פלך צירינגוב) בחדשים כסלו, טבת, שבט תרל"ד -בסיפורים שונים רשום גם תאריך היום בו סופר הסיפור.

...הספר רשום בלשון הקודש, ובמקומות מסויימים — כמעט בכל סיפור — ישנם ביטויים באידיש. ה"לשון קודש" של הדוד רז"א הוא שפה ברורה אבל בקיצור נמרץ, מועט המחזיק את המרובה האמיתי. כל סיפור יש לקרוא כמה פעמים, עם הראש ועם הלב, ורק אז מתחילים להרגיש את העונג, ומה שקוראים יותר, נעשה המאורע קרוב יותר ויותר, עד שהדבר המסופר מצטייר לעיני הקורא, וברגעים מסויימים מרגישים את הסיפור כל כך קרוב, עד שנדמה לקרוא שהוא חי בזמן המאורע המסופר.

זה היתרון שיש בכתיבה, מועט המחזיק את המרובה, שבעל החוש בקריאה, מעוררת בו הקריאה במוח ובלב את כוחות הציור והדמיון במאורע המסופר, יותר מאשר בשעה ששומעים סיפור. רק זאת שלכך — שמהכתיבה גיעו לציור — על הכותב להיות בעל כשרון, ובעל חוש וכשרון כזה ה' הדוד רז"א.

למותר לציין שקל יותר לשמוע סיפור מאשר לקרוא סיפור, ובפרט לשמוע סיפור מבעל כשרון וחוש בדיבור מסוגו של הדוד רז"א, שברור מילולו, וכל מלה מאירה וכל משפט הוא כחלק חי מציור נפלא, לעומת קריאת סיפור שבהשקפה ראשונה נדמה שהם ראשי פרקים בלבד

לקראת שבת

וכל אריכות זו נראית מיותרת לגמרי, שהרי כל אחד יכול לעשות החשבון לבד ולדעת כמה היא "המחצה" מהמספר שנתפרט לעיל (וכן כמה הוא "אחד נפש מחמש המאות"); למה איפוא אין הכתוב סומך על התלמיד שיבין לבד דבר כה פשוט?

ואם לא די בכ"ז, הרי תגדל התמיהה בזה שממשיך ומפרט במיוחד את מספר המחצית של בני ישראל (לא, מג-מו):

"ותהי מחצת העדה מן הצאן, שלש מאות אלף ושלושים אלף שבעת אלפים וחמש מאות. ובקר ששה ושלושים אלף. וחמרים שלשים אלף וחמש מאות. ונפש אדם ששה עשר אלף".

וכאן בוודאי קשה ביותר, שהרי לאחר שפירט הכתוב כמה היא "המחצה" שקיבלו אנשי הצבא, הרי לא צריך לשום חשבון כדי לדעת שאותו הסכום בדיוק הוא שקיבלו שאר בני ישראל (כי מחצית אחת שווה היא לחברתה כמובן) – ומאי קמ"ץ ?!

ב. והנה, כבר האריכו המפרשים בענין זה בכמה אופנים (ראה רמב"ן. אור החיים. יריעות שלמה. משכיל לדוד. ועוד); ועדיין יש מקום לומר בזה בדרך הפשט, באופן המתאים לשיטת רש"י בפירושו עה"ת, שענינו לבאר "פשוטו של מקרא".

ביאור הענין:

הלשון בציורי הקב"ה הוא – "וחצית את המלקות בין תופשי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה. והרמות מכס לה' מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא, אחד נפש מחמש המאות, מן האדם ומן הבקר ומן החמורים ומן הצאן. ממחציתם תקחו, ונתתה לאלעזר הכהן תרומת ה'. וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים, מן האדם מן הבקר מן החמורים ומן הצאן מכל הבהמה, ונתתה אותם ללויים שומרי משמרת משכן ה'".

מזה שמדגיש בהציווי "ממחציתם תקחו" – מובן שרצה הקב"ה שהקיסה תהיה מכ"ץ המחצית, כלומר, שב"ץ חלק וחלק שבה "מחצית" י"לקח ממנו "אחד נפש מחמש המאות" או "אחד אחוז מן החמשים";

ומעתה מתעוררת שאלה פשוטה: מה יעשו עם השארית, שאי אפשר לחלקה לחמש מאות? כיצד יקחו ממנה "אחד נפש מחמש המאות"?

שהרי המצב הרגיל בכגון דא הוא, שהמספרים אינם "עגולים", ובמילא אין הסכום של כל חלק מדוייק עד כדי כך שאפשר לחלקו באופן שכל מחצית שבו תתחלק בדיוק לחמש מאות, בלי שיישאר עודף [ובלשון חז"ל: "אי אפשר לצמצם"]!

ג. וכדי ליישב שאלה זו, לכן מפרט הכתוב את כל המספרים (צאן – "שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים", בקר – "שנים ושבעים אלף", וכן הלאה), להודיע שהיה בנידון דידן חידוש גדול – כל מין בפני עצמו היה במספר מדוייק בדיוק נפלא, כך שהוא התחלק לשני חצאים, וכל אחד מהם התחלק במדוייק לחמש מאות ולחמשים, מבלי שיישאר עודף כלל!

ואמנם, אין זה נס ממש, היפך הטבע, כי אין הטבע מכריח שלא יהיו המספרים "עגולים" ומדוייקים; אבל עכ"פ ברור שזהו דבר שאינו שכיח כ"ץ וכ"ץ, שכל מין ומין יהיה "עגול" להפליא במספרו – והטעם שבנדו"ד קרה כן הוא כדי שיוכלו לקיים את ציווי הקב"ה בשלימות ובהידור,

שמכל חלק וחלק תהיה תרומה מדויקת של "אחד נפש מחמש המאות" וכו', ולא יישאר אפילו חלק קטן שממנו לא יהיה אפשר להרים לה' כמו שנצטוו.

[ולהעיר, שגם במנין בני ישראל מצינו שבכל שבט היה מספר המתחלק לחמשים (במדבר א, כ-מג. שם ג, כב-לד. פינחס כו, ה-ג). ולכאורה גם זה לא שכיח כלל וכלל, וצ"ע הטעם על זה. – ולהעיר מהלשון "חמשים איש רצים לפניו" (ש"ב טו, א. ועד"ז מ"ב א, ט. ועוד) המורה על החשיבות שבמספר זה].

ד. לפי זה, שכוונת הכתוב בזה שמפרט המספרים, היא כדי לחדש לנו שהמספרים היו "עגולים" ומדויקים באופן שהיה אפשר להרים את תרומת ה' באופן מדויק וללא שנשארה שארית כלל – מתורצת עוד קושיא (וכמו שהקשו המפרשים הנ"ל. וראה גם צפנת פענח עה"פ):

כאשר הכתוב מדבר על חלק היוצאים בצבא, הוא מונה ומפרט גם את מספר המלקוח שקיבלו, וגם את מספר התרומה שהוא "אחד מחמש המאות" – כגון: "ונפש אדם ששה עשר אלף, ומכסם לה' שנים ושלשים נפש";

אולם כאשר ממשיך לדבר בחלק שקיבלו "העדה", הוא מונה רק את מה שקיבלו, ולא את מספר התרומה שהוא "אחד מן החמשים" – וכגון: "ונפש אדם ששה עשר אלף", ואינו מפרט "ומכסם לה' ששים מאות ועשרים". ולכאורה, מאי שנא?

ולפי הנ"ל – מיושב בפשטות:

לאחר שלמדנו כי המחצית הראשונה התחלקה לחמש-מאות ללא שום עודף, שוב אין כל חידוש בזה שהמחצית השנייה – השווה במספרה למחצית הראשונה – התחלקה בדיוק לחמשים, שהרי אם המספר מתחלק למספר המרובה של חמש-מאות בוודאי שהוא יכול להתחלק גם למספר הפחות של חמשים. וק"ל.

ה. ועדיין אין הענין מחוור, כי כיון שמחצית אחת שווה היא לחברתה – למה הוצרך בכלל לפרט ה"מחצית" שקיבלו בני ישראל? הרי מובן מעצמו, שאותו מספר שהיה ב"מחצית" שקיבלו אנשי המלחמה הוא הוא המספר שהיה ב"מחצית" השניה שקיבלו "העדה"!

והביאור בזה:

הנה הקב"ה צוה לחצות את המלקוח, היינו שצריך להיות שני חלקים שווים. ולכאורה, כיון שהמלקוח היה במספר גדול ועצום (שמונה מאות וארבעים אלף!), בוודאי עבר זמן רב מהתחלת המנין עד שגמרו לספור, ולאחר מכן חצו את המלקוח, ולאחר מכן הרימו את המכס; ובדרך הטבע קשה לתפוס שבמשך זמן זה לא מת אף אחד מכל האדם והבהמה, ואם כן שוב אין המספרים מדויקים ו"עגולים" (אפילו אם מת אחד בלבד), והדרא קושיא לדוכתא.

ולכן מפרט הכתוב מספר מחצית בני ישראל, להודיע שסכום החצי השני היה בדיוק כסכום חצי הראשון, כי נעשה עוד ענין נפלא, בלתי רגיל כלל וכלל (אף שאינו "נס" ממש היפך הטבע), ש"א מת אף אחד מכל האדם והבהמה במשך כל זמן הספירה והחלוקה – כדי שבני ישראל יוכלו לקיים ציווי הקב"ה, שלשם כך צריכה להיות ה"מחצית" שקיבלו בני ישראל שווה בדיוק ל"מחצית" של אנשי הצבא והמספרים יישארו "עגולים" ומדויקים.

תולדות חיים

מכתבי עצת והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

נחיצות הלימודים בישיבות הק'

אם כבר מחוסן הוא ככל המצטרף להתגבר על כל העלמות והסתרים.

ישנם מקשים על הנ"ל שהשנים בישיבה מאחרות את התחלת ההסתדרות בפרנסה לעצמו, אבל סוף סוף הקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, ולא על הלחם לבדו יחי' האדם וצריך הוא בזמן המתאים לבסס את עמדתו הרוחנית השלום הנפשי שלו, ושיהיו מיוסדים ככל הצורך וכשהיסוד חזק ואיתן אפשר ליהנות מהבנין שעל יסוד זה ולשפרו ולשכללו, משא"כ כאשר היסוד רעוע הוא וכו'.

ויהי רצון אשר יחליט בטוב לפניו באמת, זאת אומרת להקדיש איזה שנים ללימודי קדש ובאירה ובסביבה קדושה, ואז יצליח בעתיד וגם בגשמיית.

(אנרות קדש חט"ז ע' כ-ה)

יסוד החיים של בני ישראל

...ובמה שכותב סברא, שכיון שצריך להסתדר בחייו בעתיד, עליו למהר בהכנות לזה, ולא ללמוד בישיבה, הנה אדרבה, כיון שהקב"ה נותן התורה ומצוה המצוה הוא הזן ומפרנס לכל ומשגיח על כל אחד ואחד בהשגחה פרטית, והוא גם כן ציוה שהכנה הכרחית לחיי איש הישראלי הוא לימוד זמן חשוב בתורתנו תורת חיים, אין זה איבוד זמן ח"ו אלא אדרבה ואדרבה, וכידוע המשל בזה אשר כשרוצים לבנות בנין שיהי' בנין טוב ומפואר בכל הפרטים, לכל לראש צריך לראות שהיסוד יהי' חזק ואמין, כי באם יהי' היסוד רעוע, אין כל תועלת ביופי הבנין וכו' וכן הוא בהנוגע ליסוד בחיים של בני ישראל, אשר הם הן השנים והזמנים שהוא מקדיש לתורה ועניני', ואם רוצה להיות מאושר בהעשירות שנים שלאחרי זה, צריך לחזק היסוד, ז.א. להוסיף בלימוד התורה וקיום עניני' כהנה וכהנה.

(אנרות קדש חט"ז ע' חק)

נתינת כח לכל אחד לעמוד

בנסיונות החיים

במענה על מכתבו... בו כותב אשר לומד הוא בישיבת... וכותב איזה סברות בהנוגע להסתדרותו בעתיד הקרוב, ושואל חוות דעתי, כאיזה מהן יבחר.

והנה לימוד התורה בימינו אלה באה"ק ת"ו במסגרת ישיבה נוסף על ענין תלמוד תורה בכלל, יש לה תפקיד עיקרי ותועלת הכי גדולה והיא העמדת הלומד על בסיס חזק למען יוכל עמוד בפני הנסיונות דתקופתנו זו ולא יתרשם מהרוחות הבלתי מצויות המנשבות מכל הצדדים, ואשר בעוה"ר לא רק שאינן פוחתות אלא אדרבה, וע"ד מרז"ל אין לך יום וכו',

מזה מובן שלא רק זה שבחר לדרכו בחיים משרה בקדש כמו רב ראש-ישיבה ושו"ב וכיו"ב מוכרח ללמוד איזה שנים בישיבה, אלא כאז"א מבני הנוער החפץ באמת לחיות חיים של לומד תורה ומקיים מצות כרצון בורא העולם זקוק הוא לחיות שנים אחדות במסגרת האמורה,

ואדרבה, כיון שאינו בוחר במשרה בקדש יש מקום לומר שהנסיונות שלו יהיו קשים יותר ומוכרח הוא יותר עוד באלו השנים הקובעים את צורתו הרוחנית להמצא במסגרת ישיבה מבלי לבלבל את עצמו בלימודים אחרים מבלי לחיות באוירה אחרת, וכל זה אין זה שאלה לרכוש עוד ידיעות בתורה ולהעשות למדן יותר, אלא נוגע ג"כ לקיום המצות כפשוטן.

ועוד למודעי אשר דבר המשנה 'אל תאמין בעצמך' פשוט הוא שתקפו הוא גם בימינו אלה, ובפרט בהנוגע להנוער שעדיין לא יצא מחוץ לד' אמות של בית הוריו או מחוץ לד' אמות של תורה ותפלה, שאי אפשר שיוכל לשער מראש תוקף הנסיון כלפיו יעמוד אחרי איזה שנים ולהחליט

סימן להם שנותיו של אהרן

ואהרן בן שלש ועשרים ומאת

שנה כמותו בחר ההר

מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים כך הי'. אחר שנברך, תגדול שמקרא את ההלל מתחיל ואומר הללו, וכל העם עונין העם עונין הללו. וחזר ואומר הללו עברי ה', וכל העם עונין הללו. וחזר ואומר הללו את שם ה', וכל העם עונין הללו. וחזר ואומר יהו שם ה' מבורך מעתה ועד עולם, וכל העם עונין הללו. וכן על כל דבר, עד שנמצאו עונין בכל ההלל הללו מאה ושלש ועשרים פעמים, סימן להם שנותיו של אהרן כו'. זהו המנהג הראשון ובו ראוי לילך (לג. למ. רמב"ם הלכות חנוכה פ"ג ה"ב, הי"ד)

יש לבאר הטעם שהזכיר הרמב"ם בספרו את

סימן "שנותיו של אהרן", שלא כדרכו להביא רק עניני הלכה ולא עניני דרוש וסימנים:

מדברי הרמב"ם שמנהג זה של עניית הללו בלבד הוא המנהג ש"בו ראוי לילך", משמע שאף שסיבת תקנה זו מלכתחילה היא מפני אלו שאינם בקיאים באמירת הלל, מכל מקום, לאחר שנתקנה תקנה זו יוצאים בה הכל לכתחילה, ונחשב להם שקיימו בזה את תקנת חכמים לקרוא את ההלל.

ולכן מדקדק הרמב"ם במספר העניות ("מאה ושלש ועשרים פעמים"), כי רק כשעונה בכל קצ"ג פעמים נחשב לו שקרא את ההלל כולו, ואם החסיר אפילו פעם אחת - לא קיים מצות קריאת הלל.

וזאת מרמז הרמב"ם בדבריו "סימן להם שנותיו של אהרן", ללמדנו שכשם ששנות חייו של אדם הן המשך וענין אחד ולא דברים מחולקים, כך עניות הללו בהלל אינן עניות נפרדות, אלא קריאת ההלל נעשית ע"י כולן יחד דוקא.

מהו הגורם לעוון פעור?

הן הנה היו לפני ישראל בדבר בלעם

אמר להם כו' באו ואשיאכם עצה, אלקיכם של אלו שונא ומה הוא כו', כדאיתא בחלק ובספרי (לא, טו. רש"י)

עצה זו של בלעם נזכרה כבר בפרש"י לעיל בפ' בלק (כד, יד ד"ה לכה איעצך), ושם כתב "כדאיתא בחלק" בלבד, ולא ציין לספרי. ויש לבאר הטעם שציין דווקא כאן גם לספרי:

בספרי שם (כה, א) מבואר, שראשית חטאם של ישראל בשטים הי' אופן הנהגתם בבית מלחמת סיחון ועוג: "משנתמלאו ישראל מן הביזה התחילו מבזים את הביזה, מקרעים כסות ומשליכים, ומקרעים בהמה ומשליכים, לפי שלא היו מבקשים אלא כלי כסף וכלי זהב". והיינו, שע"י הביזה הגדולה נתקיים בישראל "וישמן ישורון ויבעט" (האזינו לב, טו), וזה גרם להם שיתנהגו שלא כראוי גם בענינים אחרים, עד שנכשלו בעוון פעור ר"ל.

ולכן ציין רש"י לספרי דוקא כאן, כי דברים אלו אמר משה לישראל כאן בהמשך לבית מלחמת מדין, והזהיר משה את ישראל שינהגו בביזה זו כראוי, ולא יבואו שוב לידי "וישמן ישורון", כדי שלא יבואו להיכשל כמו שנכשלו על ידי בית מלחמת סיחון ועוג.

דעדיין שהו בארץ באופן ד"לפי שעה" ולא בקביעות ומנוחה גמורה ולכן נמשכה צורת בנין דאהל ומשכן בלבד (והרי יהושע הי' מלך, כברמב"ם הל' מלכים שם ה"ג). וממשיך "ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים", והיינו לפי שגם מנוחתם היתה יותר מקודם לכן, כי כבר כבשו וחלקו, וממילא גם המשכן שבנו הי' קבוע יותר. ושוב ממשיך "ושס"ט שנה עמד כו' וכשמת עלי חרב ובאו לנוכ ובנו שם מקדש וכשמת שמואל חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש . . יומי נוב וגבעון נ"ז שנה", וחזינו דדייק להדגיש ד"מקדש" הי' שמו אף שלא הי' שם הארון כידוע (ולהכי בכ"מ נק' רק "במה גדולה", עיי' מלכים א ג, ד. תוספתא זבחים ספ"ג), כי מצות בנין המקדש נתקיימה גם אז, ומדגיש "בנו", דהי' בנין אבנים. עיי' רש"י פסחים לח.; אלא שעדיין לא היתה מנוחה מוחלטת ממלחמה ולהכי לא הי' זה "בית עולמים", וכדמסיים "ומגבעון באו לבית העולמים", דאז הי' ענין המלכות בשלימות - מלכות דוד ושלמה, וענין המנוחה מעמלק בשלימות.

ולאחרי בהל' מלכים דמיירי כבר בכניסה לארץ ובקיום כל ג' המצוות עצמן ממש (דכבר הי' בית ולא אהל כנ"ל, וכן היתה מנוחה שלאחרי י"ד שכבשו וחלקו כנ"ל, וע"י יהושע דמלך הי') הביא הכתוב דלשכנו גו' דמיירי כבר בבית קבוע יותר (ומ"מ לא הביא כתוב דמיירי בבית עולמים ממש דירושלים, כי מיירי בעת הכניסה לא"י ולא כשבאו לירושלים. ועיי' ספרי דבי רב שם בסופו).

ועמלק כמצוות לעצמן לא היו קודם לזה; אבל מלבד זה ישנן גם בתור פרט ושלימות במצות ביהב"ח, וראי' לדבר מן המשכן.

ובד"י שתהי' ראייתו מן המשכן ראי', יסוד הרמב"ם תחילה יסוד זה דהמשכן הי' ג"כ מכלל מצוות בנין הבית, כי מצוה אחת היא לכל הבנינים, ואת זאת מדגיש הרמב"ם במה שמביא דוקא הכתוב ד"ועשו לי מקדש" (דמיירי במשכן, והיינו דהוי ציווי לשעתו ולדורות גם יחד, עיי' ספרי דבי רב לספרי ראה פסקא יד, אוה"ח תרומה על הכתוב, קרית ספר על הרמב"ם כאן), להורות שמצות בנין "בית אה" (היינו בכלל, ולא דוקא "במקום אשר יבחר" בקביעות, כדהביא בהל' מלכים בל' "בית הבחירה") היא ציווי אחד לכל הדורות, וזהו שממשיך ומסיים ה"א "וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה כו'", להדגישנו שהמצוה דמיירי בה הכא קאי (גם) על משכן שעשה משה. הרי דתיכף משהי' מלך (משה) ומנוחה מעמלק, החל החיוב לדורות ד"ועשו לי מקדש".

וזוהו שהאריך כ"כ בכל המשכנות והבנינים, להדגישנו דמאז ואילך הי' תמיד חיוב לבנות מקדש, כי "ועשו לי מקדש" הוא צדירות, ומפרט היאך נתקיים במשך רצף כל השנים כולן (ע"פ מנין שנות כל אחד שפירט) באופנים שונים וצורות בנין שונות, אבל השווה שבכולם שהיו בית לה' כו'. והולך ומפרט בהדגשה נקודה הנ"ל, דמשכן משה הי' רק "לפי שעה" ובבנין אהל (ארעי), והיינו בהתאם למצב ה"מנוחה" דבני' אז, שעדיין הלכו ממסע למסע במדבר. וממשיך "כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל י"ד שנה שכבשו ושחלקו", והיינו

יציאת מצרים בכל יום

כיצד כל מ"ב המסעות הם יציאה ממצרים? / מהי עבודת חגירת האבנט לפני התפילה? / מה רע להישאר בדרגה הרוחנית של אתמול? / וכיצד ניתן לעודד יהודי ששקוע בענייני רע?

סוד מסעות בני ישראל ומסעות האדם בימי חייו

במ"ב מסעות נסעו בני ישראל ממצרים, כמסופר בריש פרשתנו: "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים וגו'".

וכבר תמהו בזה בשה"ק (לקוטי תורה פרשתנו פח, ג), שמכך שנקט הכתוב לשון "מסעי" שכולל כל המסעות, משמע שבכל אחד מאותם מ"ב מסעות "יצאו מארץ מצרים". ולכאורה הלא "מאריך מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה שנסעו מרעמסס לסוכות", ומהו שנוקט הכתוב לשון רבים "מסעי בני ישראל", שבכל אלו "יצאו מארץ מצרים"?

הדרגה של אתמול היא ה"מצרים" של היום

"מצרים" הוא מלשון מיצר, והיינו, שמשמעותו הפנימית של "מצרים" היא גדר המונע ומגביל. בעבודת האדם, רומז "מצרים" על מצב שבו עבודתו הרוחנית של היהודי מוגבלת במיצרים והגדרות, הוא מגיע רק עד דרגה מסוימת ואינו מתקדם למעלה גבוהה יותר. ועבודת האדם היא לצאת מן המיצר אל המרחב, ולהתקדם הלאה בעבודתו ית'.

והנה, כאשר זוכה האדם ומצליח "לצאת ממצרים", להתגבר על המניעות בעבודתו ולהגיע לדרגה נעלית יותר, הרי גם ביחס ל"מרחב" שאליו נתעלה יש דרגות נעלות יותר, ועליו להתמיד ולעלות מחיל אל חיל. ומכיוון שיש יכול להתעלות ולהתקדם לדרגה גבוהה יותר, הנה המדרגה שאוחז בה עתה כ"מצרים" תיחשב, כי ביחס למדרגה שיכול להמשיך ולהתעלות אליה, הרי מצבו הנוכחי הוא נחות ומוגבל.

ונמצא שאותה דרגה שנחשבה אצלו אתמול ל"יציאת מצרים" ול"מרחב", נחשבת עתה ל"מצרים" ו"מיצר" לגבי המדרגה שאליו צריך הוא להגיע היום.

לקראת שבת

יא

גם חיוב בנין הבית (ועיי' גם בסהמ"צ מ"ע כ, שבה מנה מצות בנין הבית – טרח לצרף המדרש הנ"ל דג' מצוות שנצטוו בו, וצ"ע מאי שייכי זל"ז בגדרי ההלכה). ולכך נראה שהוא לפי שג' מצוות אלו "תלויות זו בזו" (ל' רש"י סנה' שם), היינו דאף שמצוות נפרדות הן ה"ה משלימות זו את זו, וכל אחת היא גם "דין" ופרט בחברתה כיון שמשלימתה (ויל"ע אם רק לכתחילה או גם לעכב דאי אפשר לזו בלא זו). ובהמשך לזה ילפינן בש"ס מן הכתוב דשייכותן זל"ז היא גם בנוגע לסדרן. פי' דסדר זה אינו רק דין על הגברא (שמוטלות עליו ג' מצוות נפרדות לגמרי זמ"ז, ויש עליו דין שיקדים מצוה פלונית לחברתה); אלא הוא גדר בהפצא דמצוות אלו, ששלימות כ"א ע"י חברותי' באה ע"י סדר זה, דגדר מינוי מלך דורש שאחריו תבוא מלחמת עמלק ובנין המקדש, וגדר בנין ביהמ"ק דורש שיוקדם לו מינוי מלך ומנוחה מעמלק וכו'. ומחזור מה שטרח הרמב"ם לצרף ג' המצוות (הן בסהמ"צ גבי חיוב ביהב"ח, ששם הובאו ב' האחרות מגדר היותן פרט ודין משלים במצות ביהב"ח; והן בהל' מלכים, ששם הענין דביהב"ח הובא כפרט ודין בעניני הל' מלכים – מינוי מלך ומלחמתו בעמלק).

ומעתה יתיישב תוכן ההלכות דריש הל' ביהב"ח, שבא לחזק ולייסד נקודה זו דשלימות ביהב"ח באה ע"י מצוות האחרות, והראנו לזה ראי' מן המשכן, כיון שבו נתקיים גם ענין מינוי מלך, דמשה מלך ה' (הל' ביהב"ח להלן פ"ו ה"א), ולאחרי מנוחה מעמלק דס"פ בשלח, ומכאן חזינן דאע"פ שלמעשה הציווי דכל ג' המצוות אינו אלא משנכנסו לארץ (כבש"ס ומדרשות שהביא בהל' מלכים), ה"ז קאי בחיוב כל אחת מן המצוות כמצוה גמורה בפ"ע, דאכן מינוי מלך,

גם צ"ע דלכאור' כבר אשכחן בסנה' כ: וספרי פ' ראה פסוק אחר שהוא ציווי מפורש על ביהמ"ק לדורות – והי' המקום אשר יבחר ה"א לשכן שמו שם גו', ולמה העדיף הרמב"ם הכתוב דועשו לי מקדש (שלפי פשוטו קאי במשכן, ורק לפי מדרשו קאי על ביהב"ח כנ"ל). וכבר תי' בזה הכס"מ דלהרמב"ם הא ד"והי' המקום גו'" אינו ציווי לבנות הבית אלא סיפור בעלמא הוא שיש מקום שבו יבחר ה' ולשם יביאו הקרבנות, ובש"ס וספרי לא הובא אלא לראי' על סדר הציוויים שצריך לקיים בעת הכניסה לא"י (הנמנים בהל' מלכים שם) דתחילה יש להכרית עמלק ואח"כ לבנות בית הבחירה. מיהו עצ"ע כי סו"ס דרך הרמב"ם להביא ראיות פשוטות יותר מן הכתובים אף אם אינם בש"ס (ראה לח"מ בהל' מלכים שם ה"ב וביד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד), וגם דאי נקיט הרמב"ם הכי דהוי ראי' לגבי סדר המצוות הנ"ל – אמאי לא הביאו עכ"פ בהל' מלכים שם דמייירי במצוות אלו יחד כו'.

והנה להלן בהל' ביהב"ח ממשיך ומפרט סדר גלגולי כל המקדשות, מן המשכן ועד ירושלים, פרטי הבנין דכ"א וכמה עמד כו', גלגל, שילה, נוב, גבעון, ולבסוף "בית עולמים" (והוא ממשנה דזבחים קיב: גבי חילוף היתר ואיסור במות בין התקופות דאז). וצ"ע למאי הלכתא בספר היד, ומאי דהוה הוה. ואף לצורך הלכה שלאח"ז ברמב"ם, דמשבאו לירושלים נאסרו שאר מקומות לבנות בהם ולהקריב בהם כו', מ"מ אין נוגע כלל כל גלגולי ושינויי התקופות שבין כל המקדשות הנ"ל (ואף מוסיף על המשנה מספרי השנים כו').

וית' כ"ז בהקדים הטעם שטרח הרמב"ם להזכיר בהל' מלכים, דמייירי במינוי מלך,

ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ

יפלא בטעם שבחר הרמב"ם הכתובים שהביא על חיוב מצוות בנין ביהמ"ק /
יבאר ע"פ יסוד חדש דקיום מצוות מינוי מלך ומלחמת עמלק ומינוי מלך מלכד
חיובם בפ"ע ישנם גם בתור פרט ו"דין" בשלימות נוף מצות בנין הבית

בריש* הל' ביהב"ח להרמב"ם מ"ע
לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו
הקרבנות כו' שנא' ועשו לי מקדש, וכבר
נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו,
והי' לפי שעה שנא' כי לא באתם עד עתה
וגו'". אבל בריש הל' מלכים הביא חיוב זה
מכתוב אחר וז"ל "ג' מצוות נצטוו ישראל
בשעת כניסתן לארץ למנות להם מלך כו'
ולהכרית זרעו של עמלק כו' ולבנות להם

(*) כבר נודע בשערים ספר "הל' בית הבחירה
להרמב"ם עם חידושים וביאורים" בו לוקטו
חידושי וביאוריו של רבינו בהלכות בית הבחירה
להרמב"ם. ומרגלא בפומי' דרבינו, אשר לימוד
הלכות הבית בימים אלו של בין המצרים - בהם
חרב הבית - הוא סגולה והכנה לגאולה. ויתירה
מזו: לימוד הלכות בנין הבית הרי הוא כבנין הבית
עצמו (ראה ב"פתיחה" לספר הנ"ל ביאור ענין זה
באריכות). וע"ד "כל העוסק בתורת עולה כאילו
הקריב עולה" ו"נשלמה פרים שפתינו". אשר לכן
הבאנו בקובץ זה ביאור הלכה בהל' בית הבחירה
להרמב"ם, מתוך א' הסימנים שבספר הנ"ל.
המוציאים לאור.

בית הבחירה שנא' לשכנו תדרשו ובאת
שמה", ונתקשו המפרשים בטעם השינוי
מהכא להתם. ובלח"כ מ' ד"ועשו לי מקדש"
איירי במשכן שבמדבר ו"לשכנו גו'". קאי
במשכן שילה שלאחר הכניסה לארץ. ועדיין
אין מובן דא"כ למה הביא הרמב"ם בהל'
ביהב"ח, כשבא להודיע חיוב לדורות (והכא
הוא עיקר מקומו אף יותר מהל' מלכים,
וק"ל), פסוק דקאי רק בבניית משכן במדבר.
ומוכח דנקיט הרמב"ם דכתוב זה מורה
על מצוה כללית דביהמ"ק לדורות (וכ"ה
במדרשים, סדר עולם רבה ספ"ו ותנחומא תצא יא
פסיקתא דר"כ פ"ג עה"פ והי' בהניח גו') (ועוד).
ושוב צ"ע למה בהל' מלכים בחר כתוב אחר
(ולחוסף דבמדרשים (תנחומא ופסיקתא) שם
הובאה נמי ההלכה שברמב"ם הל' מלכים,
וניכר שמשם לקחה, אבל במדרשים הביאו
למצות ביהמ"ק הכתוב דועשו, והרמב"ם
בדוקא שינה לכתוב אחר).

לקראת שבת

ז

ואם כן, הרי עבודת "יציאת מצרים" של האדם אינה מסתיימת לעולם, ותמיד יש לו לאדם
מקום לצאת שוב מ"מצרים", ולהתקדם להתעלות ולהתקרב עוד לבורא ית"ש.

ובזה תובן היטב משמעות הכתוב "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", שאף
שכבר במסע הראשון יצאו ישראל מ"מצרים", מכל מקום גם אותה מדרגה שהגיעו אלי' נחשבה
שוב כ"מצרים" לגבי מדרגה נעלית יותר, ונמצא שבכ"כ מסע ומסע ישנו העניין ד"אשר יצאו מארץ
מצרים", כי בכל מסע יצאו מהמצב הקודם שנחשב כ"מצרים" לגבי הדרגה שנעלית הימנו.

העל' בסולם התפילה

יציאת מצרים אינו עניין השייך לאבותינו בלבד, אלא "בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם
לראות את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים" (תניא ריש פמ"ז, על יסוד המשנה פסחים פ"י מ"ה).
ומכיוון שעבודת "יציאת מצרים" הרוחנית שייכת לכל יהודי ובכל דור ובכל יום ויום, הרי יש
לבאר כיצד מיישם היהודי בעבודתו את ה"מסעות" הרבים, ויוצא באמצעותם ממצרים.

עבודת האדם את קונו, שעולה מלמטה למעלה בעילוי אחר עילוי, היא בעיקר בעת התפילה.
וכדאיאת בזהר (זח"א רסו, ב. זח"ג שו, ב. תקו"ז תיקן מה) שתפילה משולה ל"סולם מוצב ארצה וראשו
מגיע השמימה", כי זוהי עבודת האדם בתפילתו - להתבטל לפניו ית', לקבל עולו, ולהתקרב אליו
יותר ויותר, שלב אחר שלב:

לכל לראש עומד היהודי ומכין עצמו לתפילה, שהרי עומד הוא להתפלל בפני הקב"ה שהוא
נעלה ומרום ואין לו כל גבול והגדרה, ואילו האדם נשמתו מלוכשת בגוף גשמי שבו נמצאת גם
הנפש הבהמית, ומה גם כשמלוכלך על ידי החטא; ואם כן, כיצד יכול הוא לגשת כך במצב זה
ולעמוד לפני קונו?

ועל כן, עוד קודם שמתחיל תפילתו צריך להתכונן לזה, והוא מה שנעמד להתפלל: חוגר
עצמו באבנט, מסיח דעתו מכל ענייני חומריות ועולם הזה, מניח מציאותו ורצונותיו על הצד, וכל
מחשבתו היא רק בכך שעומד להתפלל לפני מלך מלכי המלכים. ועבודה זו מה שניגש להתפלל
היא עבודה בפני עצמה, והרי היא כבר השלב הראשון ב"יציאת מצרים" - שיוצא מהמצרים
וגבולים של עולם הזה וחומריותו.

רק לאחר עבודה והכנה זו, יכול היהודי לפתוח בתפילתו ולומר "הודו לה' קראו בשמו", ואזי
עולה הוא בדרגה נוספת, ושוב יוצא הוא מ"מצרים" - היא הדרגה אלי' הגיע בעת שהכין עצמו
לתפילה, ועתה לגבי הדרגה של תחילת התפילה נחשבת הדרגה הקודמת ל"מצרים".

וכל משך התפילה עולה הוא בשליכות ומעלות הקדושה כפי שנתבאר פרטי העליות בסה"ק
(ראה ספר המאמרים תש"ח עמ' 80. ועוד), וכל דרגה היא "יציאת מצרים" מהדרגה הנמוכה יותר, עד
שבא לדרגה הנעלית ביותר, שהיא מה שמתבטל האדם לגמרי כאשר מגיע לתפילת שמונה עשרה
ועומד לפניו ית' "כעבדא קמי' מארי'".

הזולת הוא "ראי"

והנה, לאחר כל העבודה הגדולה, ויציאת מצרים בעילוי אחר עילוי, הרי ביום המחרת צריך
האדם לפתוח עבודתו מחדש מתחיל מההכנה לתפילה ועזיבת מציאותו המגושמת הקודמת,

והתבטלות מחדש בפני אדון כל, כי כל דרגה ומעלה שהשיגה ביום האתמול, הרי היא "מצרים" ומדרגה מוגבלת לגבי הדרגה שיכול לבוא אליה היום!

ואם כן, בכל יום ויום על האדם "לצאת ממצרים", כי עבודת יום האתמול לעולם תיחשב "מצרים", מבלי הבט לעוצם העלי' שעלה בה אתמול.

ואל יאמר אדם, הלא אתמול עמל בעת ההכנה לתפילה לצאת מן הרע שהי' שקוע בו, ואם כן כבר אינו שייך עוד לרע, ומה זאת שדורשים ממנו שוב לפרוש מן הרע?

והמענה לכך הוא, שמה שאתמול פירש מן הרע, הי' זה לפי ערך מעלתו של יום האתמול, שלגבי דרגה זו כבר הי' נחשב שאין לו שייכות לרע; אך מאז כבר עלה ונתעלה, והגיע לדרגה רוחנית גבוהה, וביחס לדרגתו החדשה נדרש ממנו הרבה יותר פרישות מן הרע, וממילא יש לו זיקה מסוימת לרע, ועליו לפרוש מחדש ממנו.

וגם ישנה הוכחה לכך שעדיין נמצא בו מעט רע, שהרי הוא עדיין רואה ענייני רע אצל זולתו, והרי זה הוכחה שגם אצלו יש אותם ענייני רע, בדקות על כל פנים. וכפי שדרש מורנו הבעל שם טוב נ"ע (הובא בכתר שם טוב הוצ' קה"ת הוספות סקע"ה-ו. ושי"ג), שהזולת הוא כמו "ראי" ואם רואה בזולתו עניין של רע, הרי זה השתקפות מהרע שנמצא בו בעצמו.

ומכיוון שהוא עדיין שייך לרע לפי מדרגתו היום, הרי עליו לצאת מיד ממצרים, ולהגיע לדרגה נעלית יותר!

האדם קיבל ימים קצובים וספורים ואינו רשאי לבזבזם

וזהו מה שלמדים מעניין המסעות, ובשתיים:

א. גם כאשר נמצא האדם במדרגה נעלית ביותר, צריך תמיד להתעלות עוד יותר. ואל יאמר האדם די ומספיק לי בעבודתי הקודמת – כי בכל יום ויום שנתן לו הקב"ה, צריך לנסוע ולצאת מ"מצרים", ולעולם אין להסתפק במדרגה שבה אוחזים.

נאמר בתהלים (קלט, טז. וראה "יהל אור" לאדמו"ר הצמח צדק עה"פ) "ימים יוצרו ולו אחד בהם", הקב"ה נתן לו לאדם ימים ספורים וקצובים, ואין יום מיותר, ובכל יום יש עבודה מיוחדת הנדרשת ממנו באותו היום. וממילא חובה גמורה על האדם לצאת בכל יום ויום ממש מן ה"מצרים" של יום האתמול, ולעלות בעילוי אחר עילוי.

ב. מאידך, גם כאשר נמצא במצב נחות, אל לו ליפול לידי ייאוש, כי אם ישראל שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה במצרים (וזה חדש ריש יתרו. תקוני זהר ריש תל"ב), יצאו מן המיצר אל המרחב במסע אחד, על אחת כמה וכמה שיכול אדם לצאת ב"מסע" אחד מ"מצרים" – הוא מצבו העכשווי, ולהגיע מיד אל "ארץ טובה ורחבה" ביחס לדרגתו הקודמת.

ומשם יעלה במסע אחר מסע, עד אשר יבואו כל ישראל אל "ארץ טובה ורחבה", ועד למסע האחרון שהוא "ירדן ירחו" (פרשתנו לג, מח), שרומז על גילוי המשיח ששופט על ידי הריח, "דמורח ודאין" (סנהדרין צג, ב. וראה לקוטי תורה פרשתנו פט, ג).

פנינים

זדוש ואגדה

בין בני גד ובני ראובן למרגלים

ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך

ג' אל תעבירנו את הירדן

(לכ, ה)

מבואר בספרי חסידות (אור התורה פרשתנו עמ' אש"ט. תורת שמואל תרכ"ט עמ' רפא ואילך. ועוד), שהטעם שחפצו בני גד ובני ראובן להשאיר בעבר הירדן ולעסוק במקנה הוא לפי שבעבודה זו אין ריבוי טרדה, ויוכלו להתקשר ולהדבק באלוקות באין מפריע, בדוגמת האבות והשבטים שהיו רועי צאן מטעם זה.

ועפ"ז יש לבאר מה שהשווה משה את בקשתם לחטא המרגלים ("כה עשו אבותיכם בשלחי אותם וגו'" (פרשתנו לב, ח)), היינו שהנהגה זו היא בלתי רצויה, כי רק קודם מתן תורה הי' מקום להנהגה זו של פרישות מענייני העולם, אבל לאחר מ"ת מוטל על בני ישראל להתעסק בעניינים הגשמיים, ולעשות מהם דירה לו יתברך (ראה בארוכה לקו"ת ר"פ שלח, לקו"ש ח"ד עמ' 1041 ואילך).

ויש לבאר הטעם שאעפ"כ נתקבלה בקשתם, כי חילוק גדול הי' ביניהם ובין המרגלים:

הן אמת שלאחר מ"ת עיקר העבודה היא ההתעסקות בדברים הגשמיים כדי לעשות עי"ז "דירה לו ית' בתחתונים", אך מ"מ יש צורך בחלק מבני ישראל שיקדישו עצמם לעניינים רוחניים, ועי"ז יסיפו אור וחיות בעבודתם של שאר בני"ז (וכדמצינו שבני ישראל נחלקים ליששכר וזבולון, יושבי אוהל ובעלי עסק (תורה אור פר' תרומה), "מארי תורה" ו"מארי עובדין טבין" (תניא אגרת הקודש ס"ה)).

וזו היתה בקשתם של בני גד ובני ראובן - להישאר בעבר הירדן כדי שעליהם תוטל העבודה הרוחנית, שגם בה יש צורך, ואילו שאר בני ישראל יעברו את הירדן ויעסקו בעשיית דירה לו ית' ע"י התעסקות בעניינים הגשמיים. ובזה שונים הם מהמרגלים, שרצו שכל ישראל יישארו במדבר ויעסקו בעבודה רוחנית בלבד, היפך כוונתו של הקב"ה.

ולכן, כשאמרו בני גד ובני ראובן (לאחר תוכחתו של משה) "ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל", היינו שאינם מבקשים להיפרד מעבודתם של שאר בני"ז לעשות לו ית' דירה בתחתונים, אלא אדרבה, לעסוק בעבודה רוחנית כדי להוסיף אור וחיות בעבודתם של שאר בני"ז - נתקבלה בקשתם.

להתחזק במצות בזמן של "ערבות מואב"

אלה המצות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב על ידן ירחו (ל, יג)

יש לבאר הרמז בפסוק זה בפנימיות העניינים:

אדמו"ר הזקן מבאר (לקו"ת ריש פרשתנו), שמ"ב המסעות רומזים על מסעות עם ישראל בגלותו, החל מיציאתם ממצרים, ועד "ירדן ירחו", רמז לביאת המשיח, שעליו אמרו "מורח ודאין" (סנהדרין צג, ב).

והנה, "ערבות מואב" הוא לשון ערב וחושך, הרומז על חושך הגלות. וזהו שמלמדנו הכתוב, שבעמדנו בסוף זמן הגלות, אין להתפעל חלילה מחושך הגלות, "ערבות מואב", אלא אדרבה - יש להתבונן בכך שמתקרבים ל"ירדן ירחו", ולהתחזק בקיום התורה והמצוות, "אלה המצוות והמשפטים".